

การประเมินความต้องการจำเป็นการรู้เท่าทันดิจิทัลของนิสิตครู
หลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา*
NEED ASSESSMENT THE DIGITAL LITERACY OF TEACHER STUDENTS
IN DUAL BACHELOR'S DEGREE PROGRAMS
IN UNIVERSITY OF PHAYAO

วรรณกร พรประเสริฐ¹, ธิวนนท์ พูปวก², พิทยา ดวงตาคำ³, ธนพงษ์ พรหมใหม่⁴,
พัชรพรรณ จ่านนิจ⁵, เอื้อมพร วิทยารัฐ⁶ และ รักชิต สุธิพงษ์⁷

Wannakorn Phornprasert¹, Thiwanon Pupuak², Phitthaya Duangtadam³, Tanaphong Prommai⁴,
Patcharapan Jumnongnit⁵, Uamporn Witthayarat⁶ and Ruksit Suttipong⁷

^{1,7}วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

^{1,7}School of Education, University of Phayao, Thailand

²⁻³คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

²⁻³School of Liberal Arts, University of Phayao, Thailand

⁴⁻⁶คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

⁴⁻⁶School of Science, University of Phayao, Thailand

Corresponding Author's Email: wannakorn.ph@up.ac.th

วันที่รับบทความ : 18 สิงหาคม 2568; วันแก้ไขบทความ 20 สิงหาคม 2568; วันตอบรับบทความ : 22 สิงหาคม 2568

Received 18 August 2025; Revised 20 August 2025; Accepted 22 August 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการรู้เท่าทันดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัย

Citation:

* วรรณกร พรประเสริฐ, ธิวนนท์ พูปวก, พิทยา ดวงตาคำ, ธนพงษ์ พรหมใหม่, พัชรพรรณ จ่านนิจ, เอื้อมพร วิทยารัฐ และ รักชิต สุธิพงษ์. (2568). การประเมินความต้องการจำเป็นการรู้เท่าทันดิจิทัลของนิสิตครู หลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา. วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(5), 452-471.

Wannakorn Phornprasert, Thiwanon Pupuak, Phitthaya Duangtadam, Tanaphong Prommai, Patcharapan Jumnongnit, Uamporn Witthayarat and Ruksit Suttipong. (2025). Need Assessment The Digital Literacy Of Teacher Students In Dual Bachelor's Degree Programs In University Of Phayao.

Modern Academic Development And Promotion Journal, 3(5), 452-471.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

พะเยา กลุ่มตัวอย่างคือนิสิตวิทยาลัยการศึกษา ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 333 คน ที่ได้มาโดยการกำหนดขนาดตัวอย่างจากสูตรของ Yamane และสุ่มด้วยวิธีการสุ่มแบบหลาย ขั้นตอน เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้คือ แบบประเมินสภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวังการรู้เท่าทันดิจิทัล เป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มี 6 ด้าน จำนวน 48 ข้อ ผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยด้านความตรงเชิงเนื้อหา พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าอำนาจจำแนก มีค่าอยู่ระหว่าง 0.47-0.98 และมีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.86 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสูตร $PNI_{modified}$

ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นของการรู้เท่าทันดิจิทัลด้านการมีจรรยาบรรณดิจิทัลอยู่ในระดับมากที่สุด ($PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.35) รองลงมาคือ ด้านการสื่อสารดิจิทัล ($PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.32) และด้านการแบ่งปันดิจิทัล ($PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.31) ส่วนความต้องการจำเป็นของการรู้เท่าทันดิจิทัลที่อยู่ในระดับน้อยที่สุดคือ ด้านการสร้างสรรค์ดิจิทัล ($PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.18) ตามลำดับ

คำสำคัญ: การประเมินความต้องการจำเป็น, การรู้เท่าทันดิจิทัล, นิสิตครู

Abstract

This research was a survey research study to investigate the assessment of digital literacy needs among teacher students in dual bachelor's degree programs at the University of Phayao. The sample group consisted of 333 students from the School of Education, years 1–4, in the academic year 2025. The sample size was determined using Yamane's formula and selected through multi-stage random sampling. The research instrument used in this study was a questionnaire assessing the current and desired states of digital literacy, designed in the form of a 5-point rating scale with 6 aspects and 48 items. The content validity, measured using the Index of Item-Objective Congruence (IOC), ranged from 0.67 to 1.00, the discrimination index between 0.47-0.98, and the reliability coefficient was 0.86. The analysis of the needs assessment was conducted using the PNI modified formula.

The results showed that the highest digital literacy need was digital ethics ($PNI_{modified} = 0.35$), it followed by digital communication ($PNI_{modified} = 0.32$) and digital sharing ($PNI_{modified} = 0.31$). The lowest digital literacy need was digital creation ($PNI_{modified} = 0.18$), respectively.

Keywords: Need Assessment, Digital Literacy, Teacher Students

บทนำ

ความเจริญและความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ส่งผลให้ปัจจุบันโลกก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มตัว การดำเนินชีวิต และการเรียนของผู้เรียนล้วนเชื่อมโยงถึงกันผ่านโลกออนไลน์ ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและพฤติกรรมของผู้คนในสังคมอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน โดยเฉพาะกลุ่มนิสิต ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ (Kumar, Tiwari, & Zymbler, 2019) ผลสำรวจจากสำนักงานสถิติแห่งชาติและกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2566) รวมถึงสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (2566) ได้ยืนยันว่ากลุ่มคนระดับอุดมศึกษา หรือ Gen Z มีอัตราการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตสูงที่สุด และใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียต่าง ๆ เช่น Facebook, Line และ Instagram ในการเรียนและการใช้ชีวิต มากกว่าการใช้ชีวิตที่มีปฏิสัมพันธ์กับคนทั่วไปในสังคมจริง อย่างไรก็ตาม การใช้ชีวิตในโลกดิจิทัลอย่างขาดความรู้เท่าทันอาจนำมาซึ่งความเสี่ยงและผลกระทบเชิงลบ ดังที่งานวิจัยของแพทย์หญิงพรรณพิมล วิปุลากร (ศิวพร ปกป้อง และวิมลทิพย์ มุสิกพันธ์, 2553) ได้ชี้ให้เห็นว่าวัยรุ่นมีโอกาสดังกล่าวแสดงพฤติกรรมเสี่ยงสูงขึ้น และการที่สื่อสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทมากในการใช้ชีวิตประจำวัน ทำให้วัยรุ่นใช้เวลาไปกับครอบครัวน้อยลงและหันไปรวมกลุ่มกับเพื่อนมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจและการควบคุมอารมณ์ของเด็กและเยาวชน ขณะที่ ภัทริกา วงศ์อโน้นต้นนัท (2557) และ ตันติกร ชื่นเกษม (2562) ได้ทำการศึกษาวิจัย พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมหมกมุ่น จนละเลยการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัวไปกว่าร้อยละ 90 ซึ่งเป็นผลเสียต่อการสร้างสังคมที่มีคุณภาพในระยะยาว

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสังคมและมนุษย์ มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาและเตรียมความพร้อมของคนในสังคม ประเทศไทยจึงได้กำหนด แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2559 รวมถึงยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่าง

สร้างสรรค์ และการพัฒนากำลังคนให้พร้อมสำหรับเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2560 มาตรา 6 ที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านดิจิทัล และยุทธศาสตร์ที่ 3 ของแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพของคนและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างรู้เท่าทัน (แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2565) สอดคล้องกับนโยบายของมหาวิทยาลัยพะเยา ในการผลิตและพัฒนาครูมืออาชีพที่มุ่งเน้นให้นิสิตครูมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จึงได้จัดทำหลักสูตรผลิตครูปริญญาตรีควบ 2 ปริญญา ซึ่งมีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและการสื่อสารทางการศึกษาสำหรับครู ส่งเสริมให้นิสิตมีความรู้ความเข้าใจในการนำไปใช้ในสถานศึกษา

ด้วยเหตุนี้ การปลูกฝัง ทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัล จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้เรียนและเยาวชน และผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้คือครู ซึ่งจะต้องแก้ไขปัญหอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาครูในปัจจุบันยังคงมีข้อจำกัดหลายประการ เช่น การขาดความพร้อมและทักษะในการใช้เทคโนโลยี ทำให้ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) รวมทั้งการจัดทำหลักสูตรครูที่มีคุณภาพ ดังนั้นการให้ความสำคัญกับการพัฒนานิสิตครู ซึ่งเป็นครูในอนาคตจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นเร่งด่วน การส่งเสริมให้นิสิตครูมีความรู้ความเข้าใจและสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีวิจารณญาณถือเป็นมาตรฐานหนึ่งที่จะช่วยให้มีทักษะในการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม และสามารถหล่อหลอมให้ผู้เรียนในอนาคตใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Gilster, 1997; SNAB, 2001; Buckingham, 2010; Martin, 2006) นอกจากนี้ ทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการทำงานและการสื่อสารในสังคมโลกสมัยใหม่ของผู้เรียนในอนาคตด้วย (Buckingham, 2007; Hobbs, 2010)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนมากเกี่ยวกับการรู้เท่าทันดิจิทัลทั้งในและต่างประเทศจากนักวิชาการหลายท่าน อาทิ Eshet (2004), Alkali & Hamburger (2004), Jun & Pow (2011), Ng (2012), Shariman Razak & Noor (2012), Muray & Perez (2014), แววดา เตชาทวิวรรณ และอัจฉรา ประเสริฐสิน (2559), พิศุทธิภา เมธิกุล (2561), บงกช ทองเอี่ยม (2561), และวรรณกร พรประเสริฐ (2564) แต่งานวิจัยส่วนใหญ่ยังคงเป็นการศึกษาเชิงทดลองและการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งยังขาดการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังของการรู้เท่าทันดิจิทัลของนิสิตครู

สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาที่กำหนดให้สถาบันผลิตครูจัดทำกระบวนการพัฒนานิสิตด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาไว้ในหลักสูตรที่จะขอรับรองปริญญา ให้นิสิตครูได้พัฒนาตลอดหลักสูตร (การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษา ตามมาตรฐานวิชาชีพเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2567, 2567) เป็นครูยุคดิจิทัลที่มีความเข้าใจพฤติกรรมผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปและมีความสามารถในการเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้และมีความฉลาดทางดิจิทัลในการป้องกันภัยที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียนในโลกออนไลน์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ซึ่งนิสิตครูวิทยาลัยการศึกษาจะต้องมีทักษะการรู้เท่าทันดิจิทัลที่ดีก่อน จึงจะสามารถนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการแก้ปัญหาในการเรียนการสอนในสถานศึกษาได้ จากช่องว่างดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะการประเมินความต้องการจำเป็นการรู้เท่าทันดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและการสอนเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ครูยุคดิจิทัล และนำแบบประเมินที่ได้ไปใช้วัดระดับการรู้เท่าทันดิจิทัลของนิสิตครู เพื่อนำมาวางแผนพัฒนากิจกรรมเสริมความเป็นครูให้นิสิตมีทักษะดิจิทัล และสามารถประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในการศึกษาต่อไปในอนาคตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นการรู้เท่าทันดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา

การทบทวนวรรณกรรม

1. หลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา (Double Degree Teacher Education Programs) เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่มุ่งผลิตบัณฑิตให้มีทั้งความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาเอกและมีคุณวุฒิวิชาชีพครูไปพร้อมกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพครูให้มีความรอบรู้ในเนื้อหาวิชาการและมีทักษะการสอนอย่างมืออาชีพ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2562) การจัดการหลักสูตรรูปแบบนี้ถือเป็นการตอบสนองต่อปัญหาการขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2555)

มหาวิทยาลัยหลายแห่งในประเทศไทยได้เริ่มเปิดสอนหลักสูตรควบสองปริญญาครูเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว เช่น หลักสูตรของมหาวิทยาลัยพะเยาที่มีการบูรณาการความรู้ใน

สาขาวิชาเฉพาะกับศาสตร์การสอนเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ (มหาวิทยาลัยพะเยา, 2565) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความตื่นตัวของสถาบันอุดมศึกษาในการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครู อย่างไรก็ตาม การดำเนินการหลักสูตรนี้ยังมีข้อท้าทายหลายประการ เช่น ภาระการเรียนรู้ที่หนักของนักศึกษา การบริหารจัดการหลักสูตรที่ซับซ้อน และการประสานงานระหว่างคณะวิชาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา

2. การรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) เป็นแนวคิดที่นักวิชาการหลากหลายท่านได้นิยามไว้ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าเป็นความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาดและมีวิจารณญาณ โดยครอบคลุมทักษะในการเข้าถึง จัดการ ประเมิน และสังเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งที่มาที่หลากหลาย (Gilster, 1997; Martin, 2006; American Library Association, 2013) นอกจากนี้ยังรวมถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อแก้ปัญหา สื่อสาร สร้างสรรค์ และแบ่งปันเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งตระหนักถึงความรับผิดชอบในการใช้งานและเคารพสิทธิของผู้อื่นในสังคมออนไลน์ (Calvani, Fini, & Ranieri, 2009; Newman & Limited, 2008, Kempster, 2008, Ferrari, 2012; Hockly, Dundency, & Pegrum, 2013; Hoechsmann, 2015) กล่าวโดยสรุป การรู้เท่าทันดิจิทัลจึงเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลได้อย่างสร้างสรรค์ ปลอดภัย และมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การรู้เท่าทันดิจิทัลในฐานะมาตรฐานหนึ่งที่ช่วยให้ครูผู้สอนสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, 2562; กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2559) ทำให้มีการศึกษาตัวชี้วัดจากนักวิชาการหลายท่าน เช่น Martin (2006), Newman & Limited (2008), Kempster (2008), Buckingham (2010), Payton & Hague (2010), และ Hoechsmann (2015) รวมถึงงานวิจัยของ Canada Media Awareness Network (2010), Maneses & Momino (2010), Hobbs (2011), Jun & Pow (2011), Dudeney, Hockly, & Pegrum (2013) และ Deakin Learning Futures (DLF, 2014) ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์จนได้องค์ประกอบสำคัญของการรู้เท่าทันดิจิทัล 6 ประการ ได้แก่ การประเมินดิจิทัล การเข้าถึงดิจิทัล การสร้างสรรค์ดิจิทัล การสื่อสารดิจิทัล การแบ่งปันดิจิทัล และการมีจรรยาบรรณดิจิทัล

สรุป การรู้เท่าทันดิจิทัล คือความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาด มีวิจารณญาณ และมีความรับผิดชอบ ซึ่งช่วยให้เราสามารถใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลได้อย่างสร้างสรรค์ ปลอดภัย และมีประสิทธิภาพ โดยรวมแล้ว การรู้เท่าทันดิจิทัลครอบคลุมทักษะหลัก 6

ประการ ได้แก่ 1) การประเมินดิจิทัล สามารถวิเคราะห์และประเมินข้อมูลจากแหล่งที่มาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) การเข้าถึงดิจิทัล สามารถค้นหาและเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) การสร้างสรรค์ดิจิทัล สามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อสร้างเนื้อหาใหม่ ๆ ได้ 4) การสื่อสารดิจิทัล สามารถสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5) การแบ่งปันดิจิทัล สามารถแบ่งปันข้อมูลและผลงานต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม และ 6) การมีจรรยาบรรณดิจิทัล เข้าใจและเคารพสิทธิของผู้อื่น มีความรับผิดชอบในการใช้งาน และมีคุณธรรมเมื่ออยู่ในสังคมออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มุ่งศึกษาความต้องการจำเป็น การรู้เท่าทันดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา และเพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2568 ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 2,048 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตครูหลักสูตรควบระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2568 ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 333 คน ที่ได้มาโดยการกำหนดขนาดตัวอย่างจากสูตรของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ และความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับ 0.05 และสุ่มด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ดังนี้

1) ทำการสุ่มจำนวนตัวอย่างนิสิตครูจำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา โดยสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของประชากร โดยการเทียบบัญชีไตรยางค์

2) เมื่อได้จำนวนตัวอย่างนิสิตครูตามชั้นปีแล้ว จากนั้นดำเนินการสุ่มนิสิตครูจำแนกตามสาขาวิชาที่ศึกษา จำนวน 10 สาขาวิชา โดยสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของประชากร โดยการเทียบบัญชีไตรยางค์

สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสุ่มจำนวนตัวอย่างนิสิตครูจำแนกตามชั้นปีที่ศึกษา และสาขาวิชาที่ศึกษา

สาขาวิชา	ชั้นปีประชากรนิสิต					ชั้นปีกลุ่มตัวอย่างนิสิต				
	1	2	3	4	รวม	1	2	3	4	รวม
คณิตศาสตร์	90	85	75	70	320	15	13	12	11	51
เคมี	8	11	14	19	52	1	2	2	3	8
ชีววิทยา	39	31	43	19	132	7	5	7	3	22
ฟิสิกส์	10	3	1	10	24	2	1	1	2	6
พลศึกษา	39	41	41	63	184	7	7	6	10	30
นาฏศิลป์	6	8	9	10	33	1	1	1	2	5
พัฒนาสังคม	34	30	58	57	179	6	5	9	9	29
ภาษาจีน	31	22	31	24	108	5	4	5	4	18
ภาษาไทย	112	125	118	164	519	19	21	18	26	84
ภาษาอังกฤษ	107	135	147	108	497	18	23	23	17	81
รวม	501	505	518	524	2048	81	82	84	85	333

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัย โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันดิจิทัล ได้แก่ Eshet (2004), Alkali & Hamburger (2004), Van Deursen & Van Dijk (2009), Li & Ranieri (2010), Cartelli (2010), Jun & Pow (2011), Ng (2012), Shariman Razak & Noor (2012), Muray & Perez (2014), แววดา เตชาทวิวรรณ และอัสรา ประเสริฐสิน (2559), พิศุทธิภา เมธิกุล (2561) และบงกช ทองเอี่ยม (2561) จากนั้นทำการศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบ เพื่อสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยและศึกษาเนื้อหาเพื่อนำมากำหนดเป็นนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ และนำมาพัฒนาเป็นข้อคำถามที่มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ จากนั้นดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1) ตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินการรู้เท่าทันดิจิทัล ด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) พบว่าข้อคำถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

2) ผู้วิจัยดำเนินการปรับแก้ไขข้อคำถามในแบบประเมินการรู้เท่าทันดิจิทัล และนำแบบประเมินการรู้เท่าทันดิจิทัล ไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อตรวจสอบตรวจสอบคุณภาพด้านอำนาจจำแนก (Discriminant Index) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน กับนิสิตวิทยาลัยการศึกษาชั้นปีที่ 1-4 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยผู้วิจัยทำการคัดเลือกด้วยวิธีการเลือกแบบอาสาสมัคร (Volunteer Selection) พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.47-0.98

3) จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินการรู้เท่าทันดิจิทัล ด้านความเที่ยง (Reliability) พบว่าแบบประเมินการรู้เท่าทันดิจิทัลทั้งฉบับ มีค่าเท่ากับ 0.86

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอหนังสือจากวิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยถึงอาจารย์ที่ปรักษานิสิตวิทยาลัยการศึกษา ชั้นปีที่ 1-4 ประกอบด้วย 10 สาขาวิชา ได้แก่ คณิตศาสตร์, ฟิสิกส์, เคมี, ชีววิทยา, พลศึกษา, ภาษาไทย, ภาษาอังกฤษ, ภาษาจีน, พัฒนาสังคม, และนาฏศิลป์ ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2568 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย พร้อมแนบ QR Code เครื่องมือวิจัยแบบออนไลน์ และกำหนดระยะเวลาในการตอบแบบประเมินเป็นระยะเวลา 14 วัน ผู้วิจัยทำการคัดเลือกข้อมูลที่สมบูรณ์ให้ครบถ้วน ได้จำนวน 333 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการหาค่าแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

2) การประเมินสภาพสภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวัง ของการรู้เท่าทันดิจิทัลฯ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย

โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/ สภาพที่คาดหวัง ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/ สภาพที่คาดหวัง ในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/ สภาพที่คาดหวัง ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/ สภาพที่คาดหวัง ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/ สภาพที่คาดหวัง ในระดับน้อยที่สุด

และเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน ดังนี้

- 4.51 – 5.00 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/ สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับมากที่สุด
 3.51 – 4.50 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/ สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับมาก
 2.51 – 3.50 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/ สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับปานกลาง
 1.51 – 2.50 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/ สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับน้อย
 1.00 – 1.50 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/ สภาพที่คาดหวัง อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3) การประเมินความต้องการจำเป็นการรู้เท่าทันดิจิทัลฯ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการจำเป็นด้วยสูตร $PNI_{modified}$ โดยใช้สูตร ดังนี้

$$PNI_{modified} = \frac{(I-D)}{I}$$

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน (สุวิมล ว่องวานิช, 2562) ดังนี้

- $PNI = 0.50$ ขึ้นไป หมายถึง มีความต้องการจำเป็นสูงมากที่สุด
 $PNI = 0.25 - 0.49$ หมายถึง มีความต้องการจำเป็นสูง
 $PNI = 0.10 - 0.24$ หมายถึง มีความต้องการจำเป็นปานกลาง
 $PNI = 0.01 - 0.09$ หมายถึง มีความต้องการจำเป็นน้อย
 $PNI \leq 0.00$ หมายถึง ไม่มีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัย

ผลประเมินความต้องการจำเป็นการรู้เท่าทันดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวังการรู้เท่าทันดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา

ด้าน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง		
	M	S.D.	แปลผล	M	S.D.	แปลผล
การประเมินดิจิทัล	3.70	0.72	มาก	4.56	0.63	มากที่สุด
การสื่อสารดิจิทัล	3.43	0.69	ปานกลาง	4.51	0.70	มากที่สุด
การสร้างสรรค์ดิจิทัล	3.67	0.69	มาก	4.32	0.65	มาก
การเข้าถึงดิจิทัล	3.57	0.67	มาก	4.55	0.65	มากที่สุด

การมีจรรยาบรรณดิจิทัล	3.33	0.70	ปานกลาง	4.51	0.76	มากที่สุด
การแบ่งปันดิจิทัล	3.49	0.69	ปานกลาง	4.57	0.65	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของการรู้เท่าทันดิจิทัลของนิสิตครู เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การประเมินดิจิทัล ($M = 3.70$), การสร้างสรรค์ดิจิทัล ($M = 3.67$) และการเข้าถึงดิจิทัล ($M = 3.57$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันต่ำสุด คือ การมีจรรยาบรรณดิจิทัล ($M = 3.33$) ตามลำดับ

ส่วนสภาพที่คาดหวังของการรู้เท่าทันดิจิทัลของนิสิตครู เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การแบ่งปันดิจิทัล ($M = 4.57$), การประเมินดิจิทัล ($M = 4.56$) และการเข้าถึงดิจิทัล ($M = 3.55$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันต่ำสุด คือ การสร้างสรรค์ดิจิทัล ($M = 3.33$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนี PNI_{modified} และลำดับความสำคัญการประเมินความ ต้องการจำเป็นการรู้เท่าทันดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา

ด้าน	ค่าเฉลี่ยความ ต้องการจำเป็น สภาพปัจจุบัน (D)	ค่าเฉลี่ยความ ต้องการจำเป็น สภาพที่คาดหวัง (I)	PNI_{modified}	ลำดับ
การประเมินดิจิทัล	3.70	4.57	0.24	5
การสื่อสารดิจิทัล	3.42	4.50	0.32	2
การสร้างสรรค์ดิจิทัล	3.66	4.32	0.18	6
การเข้าถึงดิจิทัล	3.57	4.55	0.28	4
การมีจรรยาบรรณดิจิทัล	3.33	4.51	0.35	1
การแบ่งปันดิจิทัล	3.49	4.56	0.31	3

จากตารางที่ 3 พบว่าความ ต้องการจำเป็นของการรู้เท่าทันดิจิทัลด้านการมีจรรยาบรรณดิจิทัลอยู่ในระดับมากที่สุด (PNI_{modified} เท่ากับ 0.35) รองลงมาคือ ด้านการสื่อสารดิจิทัล (PNI_{modified} เท่ากับ 0.32) และด้านการแบ่งปันดิจิทัล (PNI_{modified} เท่ากับ 0.31)

ส่วนความต้องการจำเป็นของการรู้เท่าทันดิจิทัลที่อยู่ในระดับน้อยที่สุดคือ ด้านการสร้างสรรค์ดิจิทัล (PNI_{modified} เท่ากับ 0.18) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นการรู้เท่าทันดิจิทัลของนิสิตครูหลักสูตรควมระดับปริญญาตรีสองปริญญา มหาวิทยาลัยพะเยา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ความต้องการจำเป็นของการรู้เท่าทันดิจิทัลด้านการมีจรรยาบรรณดิจิทัลอยู่ในระดับมากที่สุด (PNI_{modified} เท่ากับ 0.35) สะท้อนให้เห็นถึงการตระหนักรู้ของนิสิตครูถึงความสำคัญของการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมในโลกออนไลน์ เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทในทุกมิติของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ การทำงาน หรือการเข้าสังคม ทำให้ผู้ใช้จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบและเข้าใจผลกระทบจากการกระทำของตนบนแพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งแตกต่างจากการปฏิสัมพันธ์ในโลกแห่งความเป็นจริงที่สามารถเห็นปฏิกิริยาและผลกระทบได้ทันที การปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณดิจิทัลจึงเป็นเสมือนเกราะป้องกันให้ตนเองและผู้อื่นจากปัญหาต่าง ๆ สอดคล้องกับแนวคิดการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) ของ Ribble (2017) ที่กล่าวว่า นิสิตครูเข้าใจถึงความรับผิดชอบและผลกระทบของการกระทำบนโลกออนไลน์ ซึ่งมีความแตกต่างจากการปฏิสัมพันธ์ในโลกแห่งความเป็นจริงที่สามารถเห็นปฏิกิริยาได้ทันที การปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณดิจิทัลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการป้องกันปัญหาทางดิจิทัลที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น การคุกคามทางไซเบอร์ (Cyberbullying) การละเมิดความเป็นส่วนตัว การแพร่กระจายข้อมูลเท็จ (Misinformation) นอกจากนี้ งานวิจัยของ Kuss (2021) ยังสนับสนุนผลการวิจัยนี้ โดยระบุว่า การให้ความรู้ด้านการมีจรรยาบรรณดิจิทัลในหลักสูตรอุดมศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาเพื่อรับมือกับปัญหาที่ซับซ้อนในยุคดิจิทัล เช่น การกลั่นแกล้งทางออนไลน์และการแพร่กระจายข้อมูลที่ผิด การมีจรรยาบรรณดิจิทัลในระดับสูงจึงเป็นการแสดงให้เห็นว่านิสิตครูตระหนักถึงความจำเป็นในการใช้สื่อดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบ และมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมออนไลน์ที่ดี

รองลงมาคือ ด้านการสื่อสารดิจิทัล (PNI_{modified} เท่ากับ 0.32) ทั้งนี้เป็นเพราะเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากในปัจจุบันนิสิตครูมีการติดต่อสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook, Instagram, และ Twitter เพื่อสร้างและนำเสนอตัวตนในโลกออนไลน์อย่างแพร่หลาย อย่างไรก็ตาม ความสะดวกสบายนี้มาพร้อมกับความเสี่ยงที่ผู้ใช้ต้องระวังในการจัดการข้อมูลส่วนตัว

และการสื่อสารอย่างเหมาะสมเพื่อป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ทั้งในโลกออนไลน์และในชีวิตจริง (Maneses & Momino, 2010; DLF, 2014) ทั้งนี้เนื่องจากการเป็นการสื่อสารด้วยข้อความที่ขาดการแสดงออกทางสีหน้าหรือท่าทาง จึงทำให้เกิดความเข้าใจผิดได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hoechsmann (2015) ที่กล่าวถึงปัญหาการสื่อสารที่ไม่เหมาะสมและพฤติกรรมที่ไม่ดีบนโลกออนไลน์ซึ่งสามารถนำไปสู่ความขัดแย้งที่ส่งผลกระทบถึงชีวิตจริงได้ ดังนั้น Jun & Pow (2011) จึงเสนอว่าแต่ละบุคคลควรสื่อสารกับผู้อื่นโดยยึดหลัก “เราอยากให้ผู้อื่นสื่อสารโต้ตอบอย่างไรกับเรา เราก็ควรกระทำเช่นนี้กับผู้อื่น” เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีและลดความขัดแย้งในโลกดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

และด้านการแบ่งปันดิจิทัล ($PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.31) ทั้งนี้เนื่องมาจากการสื่อสารสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการบริโภคข้อมูลข่าวสาร เมื่อนิสิตครูเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลาย มักเกิดการรับและส่งต่อข้อมูลในคราวเดียวกันอย่างรวดเร็ว ทั้งข้อมูลที่เป็นจริงและข้อมูลที่เป็นเท็จ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อตนเองและผู้อื่นได้หากเผยแพร่ข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง ดังนั้น การบริโภคข้อมูลข่าวสารในยุคที่เข้าถึงได้ง่ายนี้จึงต้องอาศัยสติปัญญาในการพิจารณา ไม่หลงเชื่อโดยง่าย และควรเผยแพร่ข้อมูลเมื่อมั่นใจในความถูกต้องเท่านั้น มิเช่นนั้นอาจตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอมและเกิดผลกระทบตามมาได้ นอกจากนี้ การเผยแพร่ข้อมูลในโลกไซเบอร์ยังทิ้งร่องรอยดิจิทัล (Digital Footprint) ที่อาจส่งผลต่อตนเองในอนาคตได้อีกด้วย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Dunbar (1996) และ Kiesler & et al (2000) ที่ระบุว่าในยุคแห่งเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า การแบ่งปันข้อมูลข่าวสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตาม Martin (2006) ได้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการตรวจสอบข้อมูลอย่างรอบคอบก่อนแบ่งปัน โดยต้องตระหนักถึงประโยชน์และโทษของการเผยแพร่ข้อมูล ไม่ควรส่งต่อข้อมูลที่เป็นเท็จซึ่งจะสร้างความเสียหายต่อตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ Hague & Payton (2010) ยังได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าบุคคลควรทำหน้าที่ทั้งผู้รับและผู้ส่งสารที่ดี โดยระมัดระวังการส่งต่อข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง และหากพบข้อมูลอันเป็นเท็จก็ควรแจ้งผู้อื่นให้ทราบเพื่อยับยั้งการเผยแพร่ต่อไป

ส่วนความต้องการจำเป็นของการรู้เท่าทันดิจิทัลที่อยู่ในระดับน้อยที่สุดคือ ด้านการสร้างสรรค์ดิจิทัล ($PNI_{modified}$ เท่ากับ 0.18) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของความสามารถด้านการสร้างสรรค์ข้อมูล (Creativity) ของนิสิตครูในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ แม้ว่าการเข้าถึงข้อมูลจำนวนมากบนโลกออนไลน์จะช่วยให้การเรียนรู้รวดเร็วขึ้น แต่ก็อาจนำไปสู่ปัญหาคัดลอกผลงานทางวิชาการ (academic

plagiarism) โดยขาดการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และอ้างอิงแหล่งที่มาอย่างถูกต้อง ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อการเรียนรู้และจริยธรรมทางวิชาการได้ ประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Newman & Limited (2008) และ Hoechsmann (2015) ที่เน้นย้ำว่าการนำข้อมูลสารสนเทศจากโลกออนไลน์มาใช้นั้น แต่ละบุคคลควรมีความสามารถในการสร้างสรรค์และออกแบบเนื้อหาใหม่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมทั้งตระหนักถึงจรรยาบรรณและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่นเดียวกับ Jun & Pow (2011) ที่ชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และออกแบบข้อมูลอย่างมีความรับผิดชอบและมีจริยธรรม นอกจากนี้ Dudeney, Hockly, & Pegrum (2013) ยังได้เสนอว่าการสร้างสรรค์ข้อมูลต้องคำนึงถึงการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับ Hobbs (2011) ที่กล่าวว่า การสร้างสรรค์ผลงานจะต้องอยู่ภายใต้การไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ และ Jun & Pow (2011) ยังได้เพิ่มเติมว่าในการทำงานวิชาการ นิสิตครูจำเป็นต้องเข้าใจกฎเกณฑ์ของการทำงานอย่างสร้างสรรค์ เช่น การอ้างอิงที่มาของรูปภาพหรือข้อมูลอย่างถูกต้อง เพื่อป้องกันการคัดลอกผลงานและผลกระทบที่อาจตามมาในอนาคต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงลำดับความสำคัญของความสามารถด้านการรู้เท่าทันดิจิทัลของ นิสิตครู โดยพบว่า จรรยาบรรณดิจิทัลเป็นความสามารถที่มีความต้องการจำเป็นในระดับสูงสุด แสดงให้เห็นว่านิสิตครูตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติตนอย่างมีความรับผิดชอบในโลกออนไลน์ เพื่อป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ทั้งการคุกคามทางไซเบอร์ การละเมิดความเป็นส่วนตัว และการแพร่กระจายข้อมูลเท็จ รองลงมาคือ การสื่อสารดิจิทัล และการแบ่งปันดิจิทัลซึ่งสะท้อนให้เห็นว่านิสิตครูตระหนักถึงความเสี่ยงของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะปัญหาความเข้าใจผิดจากการสื่อสารด้วยข้อความ การแพร่กระจายข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง และการทิ้งร่องรอยดิจิทัล (digital footprint) ในทางกลับกัน ความต้องการจำเป็นด้านการสร้างสรรค์ดิจิทัลอยู่ในระดับต่ำที่สุด ซึ่งบ่งชี้ถึงความท้าทายที่นิสิตครูยังคงเผชิญกับการนำข้อมูลจากแหล่งออนไลน์มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างสรรค์ผลงานใหม่ด้วยตนเองอย่างถูกต้องตามหลักจริยธรรมและกฎหมายลิขสิทธิ์ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1 ด้านจรรยาบรรณดิจิทัล แม้ว่านิสิตครูจะมีความต้องการจำเป็นในระดับสูงที่สุด แต่การเสริมสร้างความเข้าใจเชิงลึกเป็นสิ่งสำคัญ ควรจัดให้มี

หลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการปฏิบัติจริง 1.2 ด้านการสื่อสารดิจิทัล แม้ว่านิสิตครูจะมีความตระหนักถึงความเสี่ยงของการสื่อสารผ่านข้อความ แต่ควรมีการเสริมสร้างทักษะในเชิงปฏิบัติมากขึ้น ควรจัดให้มีกิจกรรมที่เน้นการฝึกการสื่อสารอย่างมีมารยาท และการเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับบริบท เช่น การใช้ภาษาอย่างเป็นทางการในการติดต่อกับอาจารย์ และการใช้ภาษาสุภาพในการแสดงความคิดเห็นบนโซเชียลมีเดีย นอกจากนี้ควรเน้นย้ำถึงความสำคัญของการทำความเข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของคู่สนทนา เพื่อลดโอกาสเกิดความขัดแย้งที่อาจนำไปสู่ปัญหาในชีวิตจริง 1.3 ด้านการแบ่งปันดิจิทัล ความสามารถด้านนี้มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับการรับมือกับข้อมูลเท็จ ควรจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูลก่อนเผยแพร่ เพื่อให้ นิสิตครูสามารถแยกแยะระหว่างข่าวจริงกับข่าวปลอมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการ ปกป้องข้อมูลส่วนตัว และการตระหนักถึงผลกระทบจากการทิ้งร่องรอยดิจิทัล (Digital Footprint) ที่อาจส่งผลต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของตนเองในระยะยาว 1.4 ด้านการสร้างสรรคดิจิทัล เป็นความสามารถที่นิสิตครูมีความต้องการน้อยที่สุด ซึ่งบ่งชี้ถึงจุดอ่อนที่ต้องเร่งพัฒนา ควรมีการออกแบบกิจกรรมหรือมอบหมายงานที่ เน้นทักษะการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างสรรค์เนื้อหา โดยใช้เครื่องมือดิจิทัลที่หลากหลาย แทนการคัดลอกหรือตัดต่อเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ ต้องให้ความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับ กฎหมายลิขสิทธิ์ และจรรยาบรรณทางวิชาการ เพื่อสร้างทัศนคติที่ถูกต้องและส่งเสริมให้นิสิตครูสามารถสร้างสรรค์ผลงานอย่างมีคุณภาพและไม่ละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย 2.1 เนื่องจากผลการวิจัยชี้ว่านิสิตครูมีความต้องการจำเป็นในด้านจรรยาบรรณดิจิทัล, ด้านการสื่อสารดิจิทัล, และด้านการแบ่งปันดิจิทัล ในระดับสูงเป็น 3 อันดับแรก จึงควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อทำความเข้าใจในเชิงลึกถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อ 3 ด้านดังกล่าว นอกจากนี้ ควรมีการวิจัยและพัฒนา รูปแบบกิจกรรมหรือนวัตกรรม การเรียนการสอน ที่เสริมสร้างทักษะดังกล่าวและนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2.2 ด้านการสร้างสรรคดิจิทัลมีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด ควรมีการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อค้นหาสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้ นิสิตครูขาดความต้องการพัฒนาทักษะด้านนี้ เช่น การขาดความรู้ด้านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ การขาดเครื่องมือ หรือการขาดแรงจูงใจในการสร้างสรรค์ผลงาน รวมทั้งควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรหรือแนวทางการสอนที่เน้น กระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์ และการออกแบบเนื้อหาดิจิทัลอย่างเป็น

ระบบ โดยคำนึงถึงหลักจรรยาบรรณและกฎหมายลิขสิทธิ์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะด้านนี้โดยเฉพาะ

เอกสารอ้างอิง

- การรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการศึกษา ตามมาตรฐานวิชาชีพเพื่อการประกอบวิชาชีพ พ.ศ. 2567. (2567). *ราชกิจจานุเบกษา*, 141 (35), 15-19.
- ตันติกร ชื่นเกษม. (2562). ความสัมพันธ์ของการเสพติดสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อการใช้เวลากับครอบครัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2555). *การวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บงกช ทองเอี่ยม. (2561). การพัฒนาตัวชี้วัดทักษะการรู้ดิจิทัลของนักศึกษาวิชาชีพครูในมหาวิทยาลัยแบบไม่จำกัดรับ. *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 4(1), 291-302.
- แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2565). *Digital Thailand*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- พิศุทธิภา เมธิกุล. (2561). โปรแกรมพัฒนาการรู้เท่าทันดิจิทัลและพฤติกรรมการใช้ดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ของนักศึกษาวิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภัทริกา วงศ์อนันต์นนท์. (2557). พฤติกรรมใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 15(2), 173-178.
- มหาวิทยาลัยพะเยา. (2565). *คู่มือหลักสูตรการศึกษบัณฑิต-วิทยาศาสตร์บัณฑิต*. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- วรรณกร พรประเสริฐ. (2564). การวิจัยและพัฒนาแบบวัดเชิงสถานการณ์การรู้เท่าทันดิจิทัลของนิสิตนักศึกษาครูในสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 23(4), 310-329.
- แววตา เตชาทวิวรรณ และอังศรา ประเสริฐสิน. (2559). การพัฒนาแบบวัดการรู้ดิจิทัลสำหรับนิสิตนักศึกษาปริญญาตรี. ใน *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ศิวพร ปกป้อง และวิมลทิพย์ มุสิกพันธ์. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมการ
กระทำความรุนแรงทั้งทางกายและการข่มเหงรังแกผ่านโลกไซเบอร์ของเยาวชนไทย
ใน *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมบูรณ์ ต้นยะ. (2563). การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาครูในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการครู
ศาสตร์*, 2(1), 125-138.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2562). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ
และการสื่อสาร. (2566). *รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย
ปี 2566*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการ
สื่อสาร
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *รายงานการศึกษาเรื่อง
แนวปฏิบัติของการสร้างและส่งเสริมการรู้ดิจิทัลสำหรับครู*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ:
บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2562). *คู่มือการรับรองปริญญาและประกาศนียบัตรทางการ
ศึกษา*. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ, กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2566). *การสำรวจการมี
ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: กองสถิติ
พยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- Alkali, Y., S. & Hamburger, Y., A. (2004). Experiments in Digital Literacy. *Cyberpsychology
& behavior: the impact of the Internet, multimedia and virtual reality on
behavior and society*, 7(4), 421-429.
- American Library Association. Office for Information Technology Policy. Digital Literacy
Task Force. (2013). *Digital literacy, libraries, and public policy: Report of the
Office for Information Technology Policy's Digital Literacy Task Force*.
Retrieved June 17, 2025 from <http://www.districtdispatch.org>
- Buckingham, D. (2010). Defining Digital Literacy. *Nordic Journal of Digital Literacy*,
4(4), 59-71.

- Canada Media Awareness Network. (2010). *Digital Literacy in Canada: From Inclusion to Transformation*. Ottawa: The Network.
- Calvani, A., Fini, A. & Ranieri, M. (2009). *Assessing Digital Competence in Secondary Education: Issue, Models, and Instruments*. In *Information and Media Literacy: Education, Practice, and Pedagogy*. Santa Rosa, CA: Informing Science.
- Cartelli, A. (2010). *Frameworks for Digital Literacy Assessment*. In Proceeding of the European Conference on E-Learning (ECEL2009), Bari, Italy.
- Cartelli, A. (2010). *Frameworks for Digital Literacy Assessment*. In Proceeding of the European Conference on E-Learning (ECEL2009), Bari, Italy.
- Deakin Learning Futures. (2014). *Digital literacy*. Retrieved December 14, 2024, from <https://www.deakin.edu.au/>
- Dudeney, G., Hockly, N., & Pegrum, M. (2013). *Digital literacies*. UK: Routledge.
- Dunbar, R. I. M. (1996) *Grooming, Gossip, and the Evolution of Language* Cambridge. MA: Harvard University Press.
- Eshet, Y., A. (2004). Digital Literacy: A Conceptual Framework for Survival Skills in the Digital Era. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 13(1), 93-106.
- Ferrari, Anusca. (2012). *Digital Competence in Practice: An Analysis of Frameworks*. Seville, Spain: Joint Research Center, European Commission.
- Gilster, P. (1997). *Digital literacy*. New York: Wiley Computer Publications.
- Hobbs, R. (2011). *Digital and Media Literacy: Connecting Culture and Classroom*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Jun, F., & Pow, J. (2011). Fostering Digital Literacy through Web-based Collaborative Inquiry Learning – A Case Study. *Journal of Information Technology Education: Innovation in Practice*, 10, 58-71.

- Hague, C. & Payton, S. (2010). *Digital literacy across the curriculum*. Bristol: Futurelab.
- Hobbs, R. (2011). *Digital and Media Literacy: Connecting Culture and Classroom*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Hoechsmann, M., & DeWaard, H. (2015). *Mapping Digital literacy policy and practice in the Canadian education landscape*. Lakehead University, Orillia campus.
- Kempster. (2008). *California ICT digital literacy assessments and curriculum framework*. Retrieved January 28, 2024, from [http://www.ictliteracy.info/rf.pdf/California %20ICT%20Assessments](http://www.ictliteracy.info/rf.pdf/California%20ICT%20Assessments)
- Kiesler, S., Zdaniuk, B., Lundmark, V. and Kraut, R. (2000). Troubles with the internet: the dynamics of help at home. *Human-Computer Interaction*, 15(4), 323–352.
- Kumar, S., Tiwari, P., & Zymbler, M. (2019). Internet of Things is a revolutionary approach for future technology enhancement: a review. *Journal of Big Data*, 6, 1-21.
- Kuss, O. (2021). Online Social Networking and Addiction—A Review of the Psychological Literature. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 8(9), 3528-52.
- Li, Y., & Ranieri, M. (2010). Are “digital natives” really digitally competent? A study on Chinese teenagers. *British Journal of Educational Technology*, 41(6), 1029e1042
- Maneses, J. & Momino, J. M. (2010). Putting Digital Literacy in Practice: How Schools Contribute to Digital Inclusion in the Network Society. *The Information Society*, 26(3),197-208.
- Martin, A. (2006). *Digital Literacy and the “Digital Society”*. In C. Lankshear, & M. Knobel (Eds.), *Digital Literacies: Concepts, Policies, and Practices*. New York: Peter Lang.

- Murray, M., C. & Perez, J. (2014). Unraveling the Digital Literacy Paradox: How Higher Education Fails at the Fourth Literacy. *Issues in Informing Science and Information Technology*, 11, 85-100.
- Newman, T. & Limited, T. A. (2008). *A Review of Digital Literacy in 3-16 Year Olds: Evidence, developmental models, and recommendations*. (Timmus Ltd) and Newman, T (2009). Consequences of a Digital Literacy Review: Moving from terminology to action.
- Ng, W. (2012). Can We Teach Digital Natives Digital Literacy? *Journal of Computers and Education*, 59(3), 1065–1078.
- Ribble, M. (2017). *Digital Citizenship in School* (2nd Ed). Eugene, Oregon: The International Society for Technology in Education.
- Shariman, T. P., Razak, N.A. & Noor, N.F.M. (2012). Digital Literacy Competence for Academic Needs: An Analysis of Malaysian Students in Three Universities. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 6(9), 1489-1496.
- SNAP. (2001). Consensus of the School Net National Advisory Board on a foresight of the role of information and communications technologies in learning. (p.165). In *Martin, A. & Madigan, D. (Eds.) Digital literacies for learning*. London: Facet Pub
- Van Deursen, A. & Van Dijk, J. (2009). Internet skills and digital divide. *New Media & Society*, 13(6), 893-911.